

ČESKOSLOVENSKÉ EXILOVÉ CÍRKVE V TORONTU

Jitka Pecháčková

4.A, 2009/2010

Gymnázium F. X. Šaldy v Liberci

OBSAH

ÚVOD	4
1 KATOLICKÁ CÍRKEV	5
Historie	5
VÝZNAM CÍRKEVNÍCH DĚJIN	5
SITUACE V CÍRKVI V POČÁTCÍCH NOVÉHO ČESKOSLOVENSKA	5
KATOLICISMUS A TOTALITNÍ REŽIMY	5
OBDOBÍ NACISTICKÉ OKUPACE	6
OD NACISMU KE KOMUNISMU	6
PO ÚNORU 1948.....	7
PO SRPNU 1968.....	11
PO PÁDU KOMUNISTICKÉHO REŽIMU.....	12
2 FARNOST SV. VÁCLAVA V TORONTU	13
Historie farnosti.....	13
VZNIK A ZALOŽENÍ.....	13
OBDOBÍ P. JAROSLAVA JANDY	13
NÁVŠTĚVA ČESKÉHO KARDINÁLA JOSEFA BERANA.....	14
P. FRANTIŠEK BLAŽEK, P. SVATOPLUK RUS	16
Dnešní situace.....	17
3 EVANGELICKÁ CÍRKEV AUGSBURSKÉHO VYZNÁNÍ.....	19
Vznik a historie luterské církve.....	19
Nauka	20
Organizační struktura	21
4 SLOVENSKÁ EVANGELICKÁ A.V. CÍRKEV SV. PAVLA V TORONTU.....	22
Historie farnosti.....	22
POČÁTKY SLOVENSKÝCH EVANGELÍKŮ V TORONTU	22
ROZŠÍŘENÍ SBORU PO ROCE 1948, CÍRKEV SV. PAVLA.....	22
V NOVÉM KOSTELE NA CLINTON STREET	23
PŘÍCHOD KRAJANŮ PO ROCE 1968, KOSTEL NA DAVENPORT ROAD.....	23
PŘÍCHOD REV. LADISLAVA KOZÁKA – SOUČASNÉHO FARÁŘE	24
Dnešní situace.....	24
5 BAPTISTICKÁ CÍRKEV	26
Vznik a historie	26
Nauka	26
Organizační struktura	27

6	ČESKOSLOVENSKÝ BAPTISTICKÝ SBOR V TORONTU	28
	Historie sboru	28
	ZALOŽENÍ A POČÁTKY.....	28
	S PŘÍCHODEM EMIGRAČNÍ VLNY PO ROCE 1948	28
	NOVÍ EMIGRANTI PO ROCE 1968.....	30
	Dnešní situace ve sboru.....	31
7	VÝZNAM EXILOVÝCH CÍRKVÍ	32
	ZÁVĚR.....	33
8	LITERATURA A PRAMENY	35
9	PODĚKOVÁNÍ.....	36

ÚVOD

Seminární práce je součástí studentského historického projektu s názvem „Neviditelné oběti komunismu“ na Gymnáziu F. X. Šaldy v Liberci. Tento projekt, zabývající se československou emigrací a exilem po roce 1948, vznikl již roku 2003. Zásahu na jeho založení má především bývalý student našeho gymnázia Jakub Hodboď, který jako první ve své seminární práci téma emigrace a exilu do Kanady zpracoval. Díky kontaktům, které se podařilo při prvním výjezdu v létě roku 2004 v zemi javorů navázat, bylo umožněno dalším vybraným studentům, kteří se o danou problematiku zajímali, pokračovat v úspěšném projektu. Když i mně byla nabídnuta možnost spolupráce, bez váhání jsem ji přijala.

V této fázi se projekt podrobněji zaměřuje vybrané aspekty krajanského života, s myšlenkou dosažení odbornější úrovně výzkumu a celkového rozšíření oblasti bádání.

Moje práce se zabývá problematikou československých exilových církví v oblasti Toronta. Výběr tématu ovlivnila skutečnost, že výzkum projektu otázku emigrace věřícího obyvatelstva dosud neřešil. Omezené množství literárních pramenů, věnující se tomuto tématu, se orientuje zejména na hlavní křesťanské exilové centrum v Římě. Ostatní oblasti, kde dodnes žijí početnější menšiny Čechů a Slováků (Toronto je bezesporu jednou z nich), nejsou zatím na tomto poli zmapovány. Myslím, že náboženská nesvoboda v druhé polovině minulého století ovlivnila řadu lidí při rozhodování, zda zůstat či emigrovat, a tak si tato problematika zaslouží bližšího prozkoumání.

Cílem je nastínit vliv politické situace na postavení církve v československé společnosti, zhodnotit roli církve v exilu, její činnost, význam a zapojení v krajanském životě. Podrobněji se věnuji třem hlavním křesťanským farnostem v Torontu, na jejichž historii i současné situaci se snažím ukázat a zdůraznit jejich důležitou funkci v rámci československé komunity.

Hlavní část seminární práce vychází z poznatků a informací nashromážděných v průběhu třítydenního výzkumu v kanadském Torontu, který byl zrealizován v červenci 2009. Čerpá z pamětních knih jednotlivých sborů a farností, z archivů krajanského periodika Nový Domov (The New Homeland) a z dalších tištěných publikací. Zároveň uplatňuje metodu „oral history“ a zachycuje tak výpovědi samotných krajanů, kteří byli donuceni Československo opustit.

1 KATOLICKÁ CÍRKEV

Historie

VÝZNAM CÍRKEVNÍCH DĚJIN

Církevní dějiny tvoří velmi důležitou součást naší historie. Křesťanská církev si získávala významné postavení již od svého uznání Milánským ediktem roku 313. Rychle stoupal její vliv a postupně nabývala na moci. Křesťanské myšlenky se šířily do všech světových stran. Nauka křesťanské církve byla v průběhu dějin stále konfrontována s myšlenkovými směry různých období, životními pocity a jinými filozofickými proudy. Tento vztah určoval postavení církve a do značné míry tím ovlivňoval celou soudobou společnost.

Jednota církve se však příliš dlouho neudržela. Již v 5. století se odštěpili Byzant'ané, kteří společně s dalšími křesťanskými menšinami vytvořili východní církev odtrženou od Říma (v té době se jednalo asi o čtvrtinu celkového počtu věřících¹). V 16. století katolická církev znovu utrpěla velkou ránu v podobě reformace za vzniku nových protestantských církví. Další problémy se týkaly jejích vnitřních poměrů a náročného boje proti herezím.

Ačkoliv se z církve vyvinula organizace, jejíž činnost se projevuje v celém světě, kromě období rozkvětu (jako např. v době gotiky nebo baroka) ji postihly také nejrůznější pohromy v podobě drancování církevního majetku či pronásledování jejích představitelů.

SITUACE V CÍRKVI V POČÁTCÍCH NOVÉHO ČESKOSLOVENSKA

Za Rakouska-Uherska byla církev úzce spojena s nenáviděným státem. Proto v počátečním období nové Československé republiky převládaly spíše protikatolické nálady. I přesto se náboženské poměry v Československu začaly postupně zlepšovat. V rozvoji církevního života výrazně pomohlo působení obrozených řeholí.²

KATOLICISMUS A TOTALITNÍ REŽIMY

Církev obecně nedoporučuje ani nezavrhuje žádnou konkrétní formu vlády. Není důležité, jestli vládne jen jedna nebo více osob. Je důležité, aby byla spravedlivá a vedla k obecnému prospěchu společnosti. Roku 1931 papež Pius XI. odsoudil totalitní pojetí práva a

¹ Kadlec, J.: Dějiny katolické církve I., Olomouc 1993, s. 179

² Kadlec, J.: Dějiny katolické církve III., Olomouc 1993, s. 462

státu. Jednalo se o reakci na výhrůžky italských fašistů, kteří hrozili zabavením církevního majetku.³

OBDOBÍ NACISTICKÉ OKUPACE

Jednu z temných dob pro církve znamenalo i období druhé světové války. Církev se stavěla proti okupaci, povzbuzovala lidi v zabraném pohraničí a podporovala domácí i zahraniční odboj. Pro nacisty se stala silným protivníkem, a proto začalo její pronásledování. O tom svědčí i statistické údaje: z českého katolického duchovenstva bylo v letech 1939 – 1945 perzekuováno 371 kněží, z toho 260 v koncentračních táborech, věznicích a káznících, dalších 111 představovalo zatčené, internované či jinak postižené.⁴ Přesto nejdramatičtější chvíle měly přijít až po druhé světové válce, v období čtyřicetileté komunistické nadvlády.

OD NACISMU KE KOMUNISMU

Po skončení války následovala jen krátká doba, kdy se Československo mohlo začít znovu svobodně rozvíjet. V církvi došlo k novému obsazení biskupských stolců: Josef Beran⁵, zvolený 4. listopadu 1946 pražským arcibiskupem, Štěpán Trochta, zvolen v listopadu 1947 pro litoměřickou diecézi, Josef Hlouch zvolen v červnu 1947 pro českobudějovickou diecézi, a Karel Skoupý, zvolený v dubnu 1946 pro diecézi brněnskou.⁶ Do hlavních pozic se dostala nová generace vynikajících osobností, vzdělaných a společensky se angažujících. Bohužel většina z nich se brzy stala obětí komunistické perzekuce.

Se změnou politického smýšlení v Československu, po volbách v červnu 1946 a s rostoucím vlivem Sovětského svazu ve střední Evropě, se postupně začal měnit i postoj domácích komunistů ke katolické církvi. V hlavním referátu Informačního byra komunistických stran⁷ označil přední sovětský ideolog A. Ždanov katolickou církev za významného spojence USA a sovětského imperialismu, což následně předurčilo postoj všech tzv. lidových demokracií k ní.⁸ Již od roku 1947 dochází ke sledování činnosti některých duchovních, což dosvědčují i zachovaná hlášení Státní bezpečnosti.

³ Kadlec, J.: Dějiny katolické církve III., Olomouc 1993, s. 465

⁴ Hanuš, J.: Tradice českého katolicismu ve 20. století, Brno 2005, s. 60

⁵ Za nacistické okupace v letech 1942-1946 vězněn v koncentračním táboře v Dachau.

⁶ Hanuš, J.: Tradice českého katolicismu ve 20. století, Brno 2005, s. 62

⁷ Informačního byra komunistických stran (Informbyro či Kominforma) bylo založeno na schůzi ve Szklarské Porebě v Polsku v září 1947. Jednalo se o Moskvou řízenou mezinárodní organizaci komunistických stran zemí sovětského bloku.

⁸ Vlček, V.: Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004, s. 26

PO ÚNORU 1948

Krátce po komunistickém převratu byla zahájena jednání s katolickou církví zastoupenou biskupy v čele s pražským arcibiskupem Josefem Beranem. Druhá strana představitelů československého státu byla reprezentována Ústředním akčním výborem Národní fronty (dále jen ÚAV NF). Později byla zřízena pro tyto záležitosti Komise pro církevní a náboženské otázky ÚAV NF. V dubnu 1949 byla jmenována nová náboženská komise ÚV KSČ, tzv. „církevní šestka“.⁹ Jednání mezi oběma stranami byla ukončena po nalezení odposlouchávacího zařízení na biskupské konferenci.¹⁰ Po této události se začala situace velmi rychle vyhrocovat.

Jedním z nejdůležitějších dokumentů, který určoval postup komunistů vůči církvi, se stal návrh církevního oddělení ÚAV NF schválený 30. srpna 1948. Navrhl využívat a vyhledávat rozpory mezi hierarchií a nižším klérem, připoutat pomocí mzdové politiky duchovní ke státu, přerušit kontakty s Vatikánem, a završit tento proces vytvořením nové „národní katolické církve“ odtržené od papeže. Konečným cílem komunistů byla likvidace náboženství a vytvoření zcela ateistické společnosti. V závěru dokumentu stálo: „*Je ovšem možno zániku náboženství napomáhat užitím všech prostředků, které jsou po ruce.*“¹¹

Mezi první pokusy, díky kterým mělo dojít k nabourání jednoty katolické církve, bylo vyhlášení Katolické akce v červnu 1949. Znamenalo by vytvoření obrodného hnutí věřících, které mělo proti sobě postavit jako nepřátele biskupy a vyšší duchovenstvo na jedné straně a kněze a věřící na straně druhé. Tento plán však ztroskotal, když narazil na odpor biskupů, kněžích i věřících. Skutečný rozkol v církvi nenastal a k vytvoření katolické národní církve také nikdy nedošlo. Biskupové se sešli na tajné konferenci v Praze a vydali pastýřský list „Hlas československých biskupů a ordinářů věřícím v hodině velké zkoušky“¹², který odhaloval pravé záměry komunistů s křesťanskou církví a povzbuzoval věřící k věrnosti církve.

⁹ Označení „církevní šestka“ vzniklo, protože se komise skládala původně z šesti členů – vedoucích činitelů KSČ (ministři a členové vedení strany). Předsedou byl Alexej Čepička, dalšími členy byli Vladimír Clementis, Zdeněk Fierlinger, Jiří Hendrych, Václav Kopecký a Viliam Široký. Podrobněji in: Balík, S., Hanuš, J.: *Katolická církev v Československu 1945-1989*, Brno 2007, s. 20

¹⁰ Konala se 21. března 1949 ve Starém Smokovci. Vlček, V.: *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964*, Olomouc 2004, s. 31

¹¹ Cuhra, J.: *KSČ, stát a římskokatolická církev (1948-1989)*. In: *Soudobé dějiny*, č. 2-3, roč. 8, 2001, s. 272

¹² List měl být přečten v kostelech o slavnosti Božího těla 19. června 1949. Státní bezpečnost chtěla zabránit zveřejnění jeho obsahu. Proto předem varovala kněze, že čtení listu bude posuzováno jako trestný čin. Podrobněji in: Vlček, V.: *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964*, Olomouc 2004, s. 26

„Národ se na vás dívá, jak v této historické chvíli ve své zkoušce obstojíte. Katolíci celého světa jsou s vámi spojeni. Zůstaňte věrni svým biskupům, kteří s vámi trpí, a nedejte se zviklat ani tehdy, kdyby k vám nemohl proniknout jejich hlas. Církev je nezníčitelná a trpět pro Krista je největší slávou. Nedejte se mást falešnými proroky, strážte se dravých vlků i v rouše beránčím. Nedejte se vyprovokovat k nepředloženým činům. Bďte a modlete se.“¹³

Komunisté zahájili pronásledování církevních představitelů a začali přímo zasahovat do organizační struktury církevní instituce. Hlavním nástrojem se stala internace vůdčích představitelů místních církví. Všech 17 biskupů bylo ještě v roce 1950 zbaveno svého úřadu. Kardinál Josef Beran byl internován již 19. června 1949, poté co přečetl svůj pastýřský list. Komunisté ohlásili, že vláda vykazuje arcibiskupa z Prahy pro jeho negativní postoj k režimu. Byl držen v internaci na různých místech až do roku 1963.¹⁴

„Režimisté jej chtěli dávno pohnat před zprofanovaný lidový soud po vzoru kardinála Mindsentyho. Dávno by to již učinili, kdyby se nebáli toho, že arcibiskup Beran by se tím stal v očích československého lidu národním mučedníkem. Proto jej drží ve vězení, aniž mu dovolili hájit se před soudem. Komunisté se bojí, že by jeho obhajoba byla největší obžalobou režimu, jakou kdo pronesl.“¹⁵

Olomoucký biskup Josef Matocha byl internován až do své smrti roku 1961, českobudějovický biskup Josef Hlouch a biskup brněnské diecéze Karel Skoupý byli internováni třináct let až do roku 1963. Odsouzení k vězení na 25 let byli litoměřický biskup Štěpán Trochta a olomoucký světící biskup Stanislav Zela.¹⁶ Oba byli v šedesátých letech propuštěni.¹⁷

Dalším ze zásahů státu, který církev skutečně poškodil, bylo zřízení Státního úřadu pro věci církevní (SÚC), který byl ustanoven na základě zákona č. 217/1949 Sb., přijatého v říjnu roku 1949. Paralelně byl zřízen i Slovenský úřad pro věci církevní (SIÚC).¹⁸ Tyto úřady zastávaly funkci nového ministerstva, měly pobočky na krajských a okresních úřadech,

¹³ Úryvek z pastýřského listu. Podrobněji in: Vlček, V.: Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004, s. 32

¹⁴ Poté mu bylo zakázáno zdržovat se v Praze a vykonávat úřad arcibiskupa. Když roku 1969 zemřel v Římě, komunisté nepovolili převoz jeho těla do Československa. Proto byl pochován jako jediný Čech po boku papežů v kryptách chrámu sv. Petra v Římě.

¹⁵ K 70. narozeninám dr. Josefa Berana. In: *Nový Domov* č. 2, roč. X/1959

¹⁶ Vlček, V.: Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004, s. 34

¹⁷ Stalo se tak v rámci amnestie prezidenta Novotného v roce 1960.

¹⁸ Cuhra, J.: KSC, stát a římskokatolická církev (1948-1989). In: *Soudobé dějiny*, č. 2-3, roč. 8, 2001, s. 269

vedených církevními tajemníky, kteří měli vykonávat přímý dozor nad církvemi. Téhož měsíce byl vydán zákon o hospodářském zabezpečení církve č. 218/1949, jímž se kněží stali státními zaměstnanci, závislími svými platy na státním rozpočtu. Tímto dokumentem vešlo v platnost zabavení veškerého církevního majetku. Pro vykonávání jakékoliv duchovenské činnosti bylo potřeba státního souhlasu, který udělovali pouze funkcionáři církevního oddělení.¹⁹

Činnost církve se omezovala pouze na náboženské obřady, bylo zrušeno církevní školství, zavedeny povinné občanské sňatky. Matriky byly převedeny z far na národní výbory. Cizinci z klášterů museli odejít za hranice. Církevní majetek byl omezen na minimum, většinou byl zcela zabaven. Konání poutí a jakákoliv jiná setkání věřících mimo kostel byla podmíněna povolením církevního oddělení místních úřadů. Stát uděloval souhlas ke studiu kněžství a schvaloval biskupy, které měl snahu vůbec nejmenovat. Pro duchovní představitele, řeholníky a věřící, kteří měli odvahu přiznat se k víře, začala vlna perzekucí, šikany, dlouhodobého psychického nátlaku, pronásledování, hrozby fyzické likvidace, internací a soudních procesů s hierarchií.

Jedním z mnoha případů se stal i farář Josef Toufar, který byl zatčen 28. ledna 1950 v souvislosti s tzv. „číhošťským zázrakem“. Příslušníci StB se ho snažili přinutit k doznání, že zázrak inscenoval na údajnou objednávku Vatikánu. P. Toufar následkem brutálního vyšetřování po necelém měsíci zemřel.

Nejednalo se pouze o „protikatolickou“ politiku, ale i všeobecně o „protináboženskou“. Řada menších náboženských společností byla tímto donucena ke sloučení se s jinou církví nebo byla zatlačena do ilegality. V dubnu roku 1950 došlo násilným způsobem ke sloučení řeckokatolické církve²⁰ s pravoslavnou.

Jeden z největších útoků na katolickou církev je označován jako „Bartolomějská noc mužských klášterů“²¹, která proběhla v noci ze 13. na 14. dubna 1950. Akce K, jak byl tento manévr komunisty nazván, se týkala zlikvidování sedmi největších a nejpočetnějších mužských řádů. Příslušníci SNB a StB s oddíly lidových milicí v noci násilně vnikli do budov klášterů a za ozbrojeného doprovodu odvezli řeholníky do přichystaných centralizačních klášterů v pohraničí. V roce 1950 bylo v Československu internováno na 2420 řeholníků.²² Výsledkem byla násilná likvidace mužských řeholí na období čtyřiceti let. Stejný osud stihl

¹⁹ Vlček, V.: Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004, s. 33

²⁰ Řeckokatolická církev byla znovu obnovena roku 1968 v období částečného uvolňování režimu.

²¹ Balík, S., Hanuš, J.: Katolická církev v Československu 1945-1989, Brno 2007, s. 158

²² Balík, S., Hanuš, J.: Katolická církev v Československu 1945-1989, Brno 2007, s. 160

asi třetinu řeholnic ještě téhož roku. Ostatní ženské řeholní komunity byly umístěny do domovů důchodců a nemocnic jako pečovatelská služba.

Na počátku padesátých let vrcholily politické procesy a monstrprocesy proti církvi. Kněží mohli být odsouzeni ke třem druhům trestu: 1) internace v tábore nucených prací (Osek, Králíky, Želiv, Broumov atd.), 2) výkon trestu v některé z věznic, 3) vojenská služba u PTP.²³ Na místa odsouzených kněží dosazoval režim své poslušné vykonavatele z řad „vlasteneckých kněží“. Biskupské stolce zůstaly většinou neobsazeny. Komunistům se podařilo těmito zásahy církevní organizaci značně narušit a koncem roku 1952 byla již téměř zcela ovládána režimem. Po jejím mocenském podřízení se střed zájmu přenesl na laické věřící. Byla rozvinuta mohutná ateistická propaganda s cílem prosadit marxismus-leninismus jako jediné učení. Pozornost byla zaměřena především na členy KSČ, učitele, státní zaměstnance a na mládež.²⁴

K 15. výročí osvobození Československa vyhlásil prezident Antonín Novotný v květnu roku 1960 amnestii, na jejímž základě byla propuštěna většina řeholníků, kněží a biskupů. Nová ústa ČSSR z července 1960 zaručovala náboženskou svobodu, avšak s dodatkem o podřízenosti veškeré kulturní politiky, výchovy a vyučování vědeckému světovému názoru – marxismu-leninismu. Nadále bylo náboženství přísně kontrolováno církevními tajemníky a omezováno pouze na bohoslužby. Jakákoliv jiná aktivní činnost církve byla posuzována jako nebezpečná trestná činnost. Bohužel to nevedlo to ani k zrušení procesů s církevními představiteli.²⁵

Přesto v šedesátých letech dochází i v církvi k určitému uvolnění, stejně jako v dalších oblastech každodenního života. Na začátku roku 1968 byl zřízen Sekretariát řeholních společenství, který se chtěl znovu pokusit o vyjednávání s Ministerstvem kultury o odstranění protiprávních opatření. Pro církve to bylo krátké, přesto velmi důležité období. V Literárních novinách byl uveřejněn *Otevřený list katolíkům vězněných pro víru prvnímu tajemníku ÚV KSČ Alexandru Dubčekovi*, který vyzýval k umožnění aktivního křesťanského života. Spolu s ním byla odevzdána i petice podepsaná sto tisíci občany. Tyto pokusy však skončily nezdarem po vpádu „přátelských vojsk“ na naše území v srpnu 1968. Po této události došlo k další exilové vlně, které se účastnilo velké množství katolických intelektuálů i prostých věřících.²⁶

²³ Pomocné technické prapory (PTP) byly vojenské tábory nucených prací určené k internaci a převýchově tzv. politicky nespolehlivých osob. In: Balík, S., Hanuš, J.: *Katolická církev v Československu 1945-1989*, Brno 2007, s. 117

²⁴ Vlček, V.: *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964*, Olomouc 2004, s. 37

²⁵ Podrobněji in: Vlček, V.: *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964*, Olomouc 2004, s. 41

²⁶ Balík, S., Hanuš, J.: *Katolická církev v Československu 1945-1989*, Brno 2007, s. 45

PO SRPNU 1968

Situace pro církve se nejevila příznivě po celá sedmdesátá léta. V řadách kněží se vyskytovaly vysoké počty spolupracovníků s komunistickým režimem – členové Sdružení katolických duchovních *Pacem in terris* (SKD PIT)²⁷.

Důležitým okamžikem pro československou církev byl nástup Jana Pavla II. do úřadu papeže roku 1978. Započala tím dlouhá řada jednání mezi Vatikánem a Prahou. Komunisté měli z papežovy návštěvy oprávněné obavy, a proto ji nehodlali za žádnou cenu povolit.

Snad nejvýznamnější událostí v komunistickém Československu se pro církve stala pouť na Velehrad 7. července 1985 k uctění svatých věrozvěstů Cyrila a Metoděje. Ačkoliv se státní moc pokoušela o narušení této akce, nepodařilo se zabránit jejímu uskutečnění. Velké zásluhy na realizaci tohoto shromáždění měla utajená domácí církev²⁸. Podle odhadů pouť navštívilo 150-200 000 věřících, z čehož bylo až šedesát procent účastníků mladších 25 let. Jednalo se o největší protirežimní shromáždění až do listopadu 1989.

V osmdesátých letech se činila tajná domácí církev. Vycházelo více než 15 samizdatových časopisů, působilo 23 tajných biskupů a 113 tajně vysvěcených kněží. Konaly se utajené programy a akce pro mládež (např. salesiánské chaloupky).²⁹ Závěrem komunistické etapy v životě církve bylo svatořečení Anežky České. Stalo se tak 12. listopadu 1989 ve svatopetrské katedrále v Římě nad hrobem prvního papeže za účasti desetitisíce poutníků. Jednalo se o akt s velkou symbolikou, protože podle staré legendy se tvrdilo, že tehdy bude v české zemi dobře, až bude Anežka svatořečena.³⁰

Papež Jan Pavel II. po svatořečení prohlásil: „*Jásejme a radujme se, protože pro církev, která žije v českých zemích, nadešel kýžený den.*“³¹

Dodnes nelze odhadnout, kolika procenty se podíleli na celkovém počtu obětí (na životech, zdravím, svobodě) komunistického režimu věřící lidé. Procesy probíhaly s těmi, kteří se jakýmkoliv způsobem aktivně podíleli na církevním životě - s kněžími, kostelníky, představiteli katolických spolků, kostelními zpěváky, katechety apod. Byli odsuzováni

²⁷ Sdružení iniciované a podporované komunistickým režimem. Vzniklo roku 1971 jako pokračování Mírového hnutí katolického duchovenstva (1951-1968). Vykonyvalo svou funkci až do roku 1989. Účelem bylo podrývání autority církevní hierarchie.

²⁸ Neoficiální (tajná) domácí církev se skládala z těch duchovních, kteří nespoupracovali s režimem a většinou skončili v žalářích.

²⁹ Jednalo se o tajné prázdninové tábory organizované salesiány pro děti a mládež. Hlavním organizátorem byl Karel Herbst.

³⁰ Balík, S., Hanuš, J.: *Katolická církev v Československu 1945-1989*, Brno 2007, s. 58-62

³¹ Tamtéž, s. 62

k mnohaletým vězením, ztrátě majetku, či byli jinak perzekuováni. Praktikování víry znamenalo pro děti problémy ve studiu a celkové znevýhodňování ve společenském uplatnění. Stávalo se tak, že věřící postupně rezignovali na tyto veřejné projevy katolického života. V některých případech jezdili navštěvovat bohoslužby anonymně do cizích měst. Většinou se však snažili nezpůsobit problémy svým dětem v jejich budoucím životě, a tak stále více ubývalo žáků náboženství a malých ministrantů v kostelích.³²

PO PÁDU KOMUNISTICKÉHO REŽIMU

Komunistický režim katolickou církev poničil ve smyslu institucionálním, ale i duchovním. Po pádu režimu roku 1989 byla církev do značné míry zaběhnuta ve stávajících poměrech a málokdo si dokázal představit jejich změnu. Nastal čas obnovy církevních struktur a institucí spojený s mnoha problémy.³³

Neexistoval žádný koncepční program obnovy, podle kterého by bylo možné církev znovu oživit. Potíže, které vznikly v důsledku trvání čtyřicetiletého období ateistické propagandy, postihují katolickou církev i dnes. Příkladem může být nedostatek mladých kněží či otázka církevního majetku, která zůstává dodnes nevyřešena.

³² Balík, S., Hanuš, J.: Katolická církev v Československu 1945-1989, Brno 2007, s. 212-213

³³ Tamtéž, s. 325

2 FARNOST SV. VÁCLAVA V TORONTU

Historie farnosti

VZNIK A ZALOŽENÍ

Až do počátku padesátých let minulého století v Torontu nebyl ani jeden český katolický kostel. Slovenští krajané tu měli svoji farnost sv. Cyrila a Metoděje už před druhou světovou válkou. O založení nového českého společenství se začalo diskutovat až po příchodu většího počtu Čechoslováků v roce 1948. Popud k jeho vytvoření dal jako první jezuitský misionář František Dostál, zakladatel české farnosti v Batawě a později i v Chatamu, který pozval na podzim roku 1949 P. Antonína Bernáčka, působícího v Nebrasce, aby přijel do Toronta.

P. Bernáček pozvání přijal a postupně se začalo formovat české společenství. První mše se odehrávaly v polském kostele sv. Stanislava nebo v kapli jezuitského semináře. Asi po roce byl zakoupen první majetek osady sv. Václava - domek na Dewson Street, který od tohoto okamžiku sloužil jako fara, středisko náboženského, kulturního a národního života krajanů. Součástí byla i malá kaple, která sloužila k bohoslužbám během týdne. Provizorní byty byly pronajímány nově příchozím emigrantům. Také zde byl založen krajanský finanční ústav Kampelička.

Oficiální založení české farnosti sv. Václava v Torontu bylo potvrzeno 18. srpna 1951, avšak vlastní kostel Čechoslováci ještě nevlastnili. Důležitým datem se stalo 14. října 1951, kdy byla na faře založena pobočka Cyrilometodějské ligy v Torontu³⁴, sloužící k šíření křesťanské vzdělanosti mezi krajany a organizování pomoci vlasti.³⁵

OBDOBÍ P. JAROSLAVA JANDY

Roku 1956 odešel od sboru P. Bernáček. Farnost byla předána P. Jaroslavu Jandovi, který původně působil v Quebecu jako kaplan na francouzské faře. O dva roky později bylo rozhodnuto o zakoupení budovy starého biografu na Bloor St. West. K slavnostnímu posvěcení a otevření došlo 28. září 1958 za přítomnosti kardinála McGuigana, torontského

³⁴ Při jejím založení stáli: P. Dostál, P. Bernáček, hrabě Alfons Kinský, pan Vostřez a další. CML od roku 1951 pořádala Svatováclavské pouti na Masaryktownu. Od roku 1952 se stala spolupořadatelem českých tradičních poutí do svatyně kanadských mučedníků do Midlandu.

³⁵ Kontrová, Soudek, Švorčík: Farnost sv. Václava 1951-2001, Toronto 2001

arcibiskupa, který od počátku velmi podporoval českou komunitu. Každou neděli se tu konaly bohoslužby a přes všední dny různé společenské akce, které měly podpořit brzké splacení dluhu. Kvůli finančnímu zatížení musel být prodán domek na Dewson Street.³⁶

Osada sv. Václava tyto prostory využívala téměř celých pět let. Když se pak roku 1963 budovala podzemní dráha, byl starý biograf městem vykoupen. Ještě téhož roku farnost zakoupila budovu opuštěného skladiště na Gladstone Avenue. Do středu zájmu farníků se postavil jediný cíl – přebudovat tento objekt na kostel. Za tímto účelem se organizovaly početné sbírky a při vlastní přestavbě bylo mnoho práce provedeno svépomocí věřících.³⁷ Rekonstrukce to byla velmi náročná už jen z administrativního hlediska.

„Již dávno uplynuly idylické doby, kdy v Torontě každý mohl stavět, jak chtěl, podle známého přísloví »Do it yourself«. Dnes, než obdržíte stavební povolení, musíte se seznámit s řadou nových pojmů jako např.: Building By-Law, Zoning By-Law, Fire-Marshall Office, Planning Board, Committee of Adjustment, atd.“³⁸

Ve výsledku se jim podařilo vestavit do čtyř stěn, se kterými se nesmělo hnout, kostel a společenskou halu v dnešní podobě. Poslední opravy byly dokončeny na jaře roku 1964. Kostel vysvětil dne 31. května 1964 kardinál James McGuigan. Ačkoliv kanadský kardinál pro svůj vysoký věk a nemoc už svou funkci nezastával, přesto chtěl kostel osobně posvětit. Vyzýval přítomné, aby si vážili zděděné víry, protože dobře znal těžké začátky přistěhovalců, a učinili vše pro zachování křesťanské národní tradice i budoucím generacím. Při této příležitosti se konal slavnostní banket za doprovodu velkolepých oslav a s účastí mnoha čestných hostů československé komunity.³⁹

NÁVŠTĚVA ČESKÉHO KARDINÁLA JOSEFA BERANA

Jakmile se kardinálu Beranovi podařilo dostat za „železnou oponu“, zatoužili Čechoslováci v Torontu po jeho návštěvě. Když jejich pozvání přijal, začali chystat pro tuto významnou návštěvu velkolepé uvítání.

³⁶ Kontrová, Soudek, Švorčík: Farnost sv. Václava 1951-2001, Toronto 2001

³⁷ Členové farnosti, kteří se významně podíleli na přestavbě kostela: návrh a dozor nad stavbou – architekt František Stalmach, stavební práce – Václav Fürbacher, Josef Adlaf se svými syny, oltář a lavice – Jaroslav Rejzek

Podrobněji in: Waldauf, J.: Oslavy 40. výročí posvěcení kostela sv. Václava v Torontu 2004, Toronto 2004

³⁸ Stalmach, J: Stavba kostela sv. Václava. In: *Nový domov* č. 40, roč. XIV/1963, s. 4

³⁹ Byli zde zástupci krajských spolků a organizací (včetně několika ze Spojených států), pastor anglikánské církve Rev. Whitte, duchovní správce čs. baptistického sboru Rev. Józa Novák, členové městské rady, zástupci domácí kanadské katolické církve.

Josef Beran byl vnímán především jako národní hrdina, který přežil nacistická i komunistická násilí a zároveň dovedl za všech okolností vytrvat na svém náboženském i národním přesvědčení. Pro věřící představoval duchovní autoritou, která usilovala o sjednocení všech křesťanů.⁴⁰ Všemi byl vítán jako bratr a krajan, který přišel z milované vlasti.

Kanadu kardinál navštívil v rámci návštěvy Severní Ameriky. Jeho přítomnost v Torontu neměla mít příliš dlouhého trvání, a proto se zde zdržel pouze na jediný den. Důvodem bylo přání vyšších církevních kruhů, aby se jednalo o návštěvu čistě náboženského a nikoliv politického charakteru. Obávali se totiž, že politické názory a diskuze by mohly zbytečně vést k nepříznivým důsledkům na politickou situaci v Československu.

V Torontu byl přivítán 8. května 1966. V čele krajaňské delegace stáli: Rev. Jaroslav Janda⁴¹, Rev. Józsa Novák⁴², Dr. Štefan Rozsocha⁴³, dále byl přivítán zástupci ontarijské vlády a místní arcidiecéze.

Bylo to emotivně silné setkání pro obě strany. V krajaňském tisku byl biskup popsán slovy:

„Jeho silné a opravdové projevy daly na vědomí, že pražským arcibiskupem je člověk vysoce inteligentní, vzdělaný a lidský, který skutečně má rád lidi, svého Boha a národ. V jeho tváři je sice zaznamenáno sedmnáctileté utrpení ve vězeních a koncentračních táborech, ale ani dnes netěží osobně ze svého postavení a poct, které mu dávají krajaňané a svět, ale že i z toho všeho se snaží dál dávat a rozdávat plnými rukama tak, jak dělal po celý svůj život.“⁴⁴

Ve stejných novinách byl otištěn také celý kardinálův projev:

„Jsem šťastný ve Vaší nové krásné vlasti, když pozoruji, jak žijete v té pravé svobodě a při tom jste si zachovali ještě své národní citění té drahé dřívější vlasti. (...)

Náš národ právě tím neblahým působením v naší vlasti pozbyl toho krásného jména, které měl před cizinou. Vy krajaňané drazí, máte velký úkol, a je vám to dosti snadné i možné,

⁴⁰ Kardinál Beran byl zastáncem názoru, že v jednotě je síla. Myslel, že kdyby křesťané byli jednotní, lépe by mohli bránit dnešní svět proti satanismu a všemu ostatnímu násilí. Především protestantskými církvemi je vyzdvihován pro svůj projev na druhém vatikánském koncilu z 20. září 1965, kde vystoupil s názorem pro rehabilitaci mistra Jana Husa.

⁴¹ Stejně jako kardinál byl Jaroslav Janda vězněn v nacistickém koncentračním táboře.

⁴² Zástupce československého baptistického sboru v Torontu.

⁴³ Zástupce ukrajinských a podkarpatských řecko-katolíků.

⁴⁴ Kanada vítala a hostila dr. Josefa kardinála Berana. In: *Nový Domov* č. 20, roč. XVII/1966

abyste zas napravili to krásné jméno národa našeho, českého i slováckého, i všech těch národů ostatních slovanských.(...)

Proto vás prosím za to, hleďte, ať už je to v jakémkoliv oboru, - ať už je to práce na farmách, nebo v jiných oborech, ale to jméno národa českého právě tím více bude také oslaveno v cizině, čím více vy svou charakterností, svou pevností, svou svědomitostí, pracovitostí a poctivostí ukážete, že jste zachovali i po této stránce dědictví otců našich.(...)

Pán Bůh vám zaplat', opakuji ještě jednou, tu vaši lásku a to upřímné uvítání, a buďte ujištěni, že nezapomenu ani já za tu duchovní pomoc a sílu, kterou jste mi svými modlitbami poskytovali.(...)“⁴⁵

P. FRANTIŠEK BLAŽEK, P. SVATOPLUK RUS

Největší rozkvět farnost sv. Václava zaznamenala za působení P. Jaroslava Jandy. V této době bylo registrováno celkem 415 členů farnosti. Když 1. ledna 1982 milovaný otec zemřel, znamenalo to pro farníky těžké loučení.

„Budoval farnost celých 27 let. Byl přesvědčen, že vedle duchovní a náboženské činnosti je nutná i činnost společenská. (...) Jeho hluboké vlastenectví mu kázalo pěstovat náš jazyk a naše národní zvyky i v cizině a považoval za svou povinnost udržovat naši národní pospolitost přes všechny překážky.“⁴⁶

Ještě téhož roku do funkce faráře nastoupil P. František Blažek, který byl původně vyslán jako misionář do Jižní Ameriky. V roce 1992 byl vystřídán P. Svatoplukem Rusem, který však předčasně zemřel. Po dvouleté přestávce se duchovním správcem stal opět P. Blažek.

Ve farnosti se začaly objevovat neshody a časté antipatie vůči stávajícímu faráři. Také výrazně poklesla návštěvnost na nedělních bohoslužbách. Situace dospěla tak daleko, že P. Blažek odmítl pohřbit českého veterána druhé světové války. Na počátku roku 1999 farníkům došla trpělivost a zástupci sboru se odhodlali vydat k arcibiskupovi s prosbou o nového faráře.⁴⁷

V lednu 1999 přichází současný duchovní správce farnosti Rev. Libor Švorčík. O dva roky později sbor velkolepě oslavil padesáté výročí vysvěcení kostela.

⁴⁵ Projev pražského arcibiskupa v Torontu. In: *Nový Domov* č. 21, roč. XVII/1966

⁴⁶

⁴⁷ Rozhovor s Josefem Čermákem, Toronto 2009

Dnešní situace

Farnost je součástí torontské diecéze. Je finančně soběstačná a platí si svého kněze. Za dobrovolné finanční dary se poskytují úlevy na daních.

Rev. Libor Švorčík je věřícími velmi oblíben. Dokázal opět výrazně pozvednout účast na nedělních bohoslužbách.

„To je takový farář, takových kdyby bylo na světě pár tisíc, tak svět bude katolický. On je mladý, hraje s klukama fotbal, hokej, odbíjenou, naprosto všechno. Dovede to s dětmi a hezky vypadá. (...) On to zvednul tak, že tam je průměrná návštěva v tom kostele takových sto lidí, už jsem tam také viděl 170 lidí. A on to dělá absolutně krásně.“⁴⁸

Mše se konají pravidelně každou neděli v kostele sv. Václava, mimořádně několikrát do měsíce v československém centru na Masaryktownu⁴⁹, kde je možnost v létě navštívit bohoslužby u kapličky sv. Antonína. Každou první neděli v měsíci se koná „dětská mše svatá“.⁵⁰

Kostel navštěvují Češi i Slováci, a tak i čtení Bible je obvykle rozděleno na jedno české a druhé slovenské.

„Chodí sem i Slováci, protože jejich kostel je dost daleko – v Mississague. Pan farář je vždycky rád přivítá.“⁵¹

„Když někdo umře, tak se zpívá česká a slovenská hymna. Poněvadž Švorčík prohlásil při jedné příležitosti: „Já jsem se narodil jako Čechoslovák, jako Čechoslovák umřu.““⁵²

Věra Tichá při farním sboru vede českou doplňovací školu, kde se vzdělávají děti v pravopise a české literatuře. Na školu přispívá farnost, z části je však dotována kanadskou vládou.⁵³

⁴⁸ Rozhovor s Josefem Čermákem, Toronto 2009

⁴⁹ Jedná se o československé krajanské centrum a sídlo Masarykova ústavu (Masaryk Memorial Institute Inc.) v městské čtvrti Scarborough. V hlavní budově sídlí také redakce krajanského periodika Nový domov (The New Homeland) a součástí je i restaurace Praha. Krajané mají možnost využívat místní knihovnu a potřebným slouží obytný komplex. Celý areál tvoří rozlehlý park s pomníkem věnovaným obětem komunismu a na kopečku stojí kaplička sv. Antonína.

⁵⁰ <http://www.katolik.ca>

⁵¹ Rozhovor s Eliškou Crhákovou, Toronto 2009

⁵² Rozhovor s Josefem Čermákem, Toronto 2009

Věřící se každoročně vydávají na náboženskou pouť ke kanadským mučedníkům do Midlandu. Farníci se mohou účastnit biblických hodin a duchovních cvičení. Ve společenské hale se čas od času konají kulturní akce – hudební představení a taneční zábavy. Jednou ročně se pořádá společenský ples.

Další aktivity jsou určeny zejména dětem - karnevaly, výlety, pikniky, mikulášské nadílky a vánoční besídky. V zimě společně s Rev. Švorčíkem pravidelně hrají hokej, v létě jezdí na dětské tábory na Hostýn poblíž Montrealu. Mladší mají možnost zapojit se do pěveckého kroužku a starší členové zpívají ve farním sboru.

„Myslím si, že u toho sv. Václava jsme taková rodina. Spíš je tam taková družná atmosféra.“⁵⁴

⁵³ Ladwigová, K.: Svatováclavská farnost v Torontu slavila. In: *Katolický týdeník*, č. 44/2004

⁵⁴ Rozhovor s Milošem Jankem, Toronto 2009

3 EVANGELICKÁ CÍRKEV AUGSBURSKÉHO VYZNÁNÍ

Křesťané navazující na Lutherovu reformaci jsou evangelíci augsburského vyznání (a.v.), jejichž církve jsou podle svého zakladatele označovány jako luterské.

Vznik a historie luterské církve⁵⁵

Počátky se objevují již v první polovině 16. století. Reformace v Německu je spojena se jménem augustiniánského mnicha Martina Luthera, který se stal zakladatelem nové luterské církve. Na rozdíl od ostatních reformátorů nevycházel z vědomé kritiky církevní instituce, ale nesouhlasil s katolickou církví v teologickém výkladu náboženských otázek. Dne 31. října 1517 Martin Luther přibil na dveře Wittenberského chrámu svých 95 tezí, jejichž obsah se skládal z bodů, ve kterých se rozcházel s katolickou církví. Podle jeho názoru dává bezprostřední jistotu spásy jen víra v zásluhy Krista. Dobré skutky, almužna, půst či sebezapření ničemu nenapomáhají, protože lidskou vůli nelze dosáhnout ospravedlnění. Zároveň vyslovil souhlas s Husovým spisem *De ecclesia*, popřel papežský primát a kritizoval prodej odpustků. Popřel tím platnost církevní tradice a za jediný pramen víry prohlásil Písmo svaté.⁵⁶

Reformace se rychle šířila do všech zemí světa. Na Slovensku bylo její učení přijato také s velkým porozuměním. Ve dnech 20.-30. března 1610 byl do Žiliny svolán evangelický Synod⁵⁷, který právně oddělil evangelickou církev od církve římsko-katolické. Současně s expanzí reformace nabývaly na moci také síly namířené proti ní. Na luterány čekala období plná násilí a pronásledování. Situace se uvolnila jen na pár let po roce 1608, kdy byla v Rakousku-Uhersku uznána rovnoprávnost všech náboženství. Roku 1620 došlo v Čechách k silnému odlivu evangelicky smýšlejícího obyvatelstva.⁵⁸ Mnoho českých protestantů odešlo na Slovensko, kde však našli jen krátkodobý klid.⁵⁹ Uvolnění přinesl až Toleranční patent

⁵⁵ Zaměřuje se především na luterskou církev na území dnešního Slovenska.

⁵⁶ Kadlec, J.: *Dějiny katolické církve III.*, Olomouc 1993, s. 313-316

⁵⁷ Synod je vrcholné shromáždění luterské církve.

⁵⁸ Po Bitvě na Bílé hoře se dostal k moci katolicky smýšlející rod Habsburků. Znamenalo to ukončení náboženské svobody a začátek násilného pokatoličt'ování.

⁵⁹ V letech panování krále Leopolda I. (1657-1705) vládla v zemi bezzákonnost a beztrestnost pronásledovatelů. Evangeličtí kněží byli zavíráni do žalářů nebo vyháněni do zahraničí. Od roku 1711 za vlády Josefa I., Karla III. a Marie Terezie dominují opět katolíci, kteří opět zabírají evangelické kostely.

Josefa II. z roku 1781. Úplná svoboda evangelíků byla schválena roku 1791 Leopoldem II. Rovnoprávnost všech náboženství a vyznání zaručuje zákon z roku 1848.

Po vzniku samostatného Československa se Slovensko osvobodilo od silného maďarského vlivu, který se projevoval v podobě kulturně-národního i církevního nátlaku. Již v listopadu roku 1918 se sešli hlavní představitelé evangelické církve, aby se zasadili o založení samostatné evangelické církve na Slovensku v rámci Československého státu. V lednu roku 1919 byla jmenována první evangelická generální rada, která měla za úkol vypracovat novou organizační strukturu církve. O dva roky později Slovenská evangelická synoda přijala novou církevní Ústavu, a konaly se biskupské volby.⁶⁰

V období nacismu⁶¹ i komunismu docházelo k pronásledování křesťanských církví, jak katolické tak protestantských, na území českém i slovenském. Zásahy do církevní struktury a postupy, které byly uplatňovány německými nacisty, se později staly inspirací pro následující komunistický režim. Zejména komunisté vnímali církev jako nebezpečného protivníka, protože jejich ideologie se v zásadě neslučovala s křesťanskými myšlenkami.

V Čechách a na Moravě, stejně jako v několika dalších zemích, se luterské a reformované církve sloučily do unií. Slezané se do unie nezapojili a vytvořili samostatnou Slezkou evangelickou církev a.v. Održením od ní, 19. ledna 1995, oficiálně vznikla Česká evangelická církev a.v.

Nauka

Augsburské vyznání neboli Kniha svornosti je jedním z nejdůležitějších dogmatických děl, o jejichž myšlenky se luterská církev opírá. Autorem je Filip Melachton. Luteráni jsou přesvědčeni, že spásy lze dosáhnout jen díky boží milosti, naše skutky na tom nic nemění. Pravidelně se schází k slavení Večeře Páně, hlavní význam má při bohoslužbě kázání. Křtí malé děti politím, nevyžadují jako baptisté úplné ponoření. Věří ve Svatou Trojici, ale neuctívají Pannu Marii. Svatý může být každý křesťan věřící v Krista, avšak přímluvy ke svatým nejsou biblicky opodstatněny.

⁶⁰ Kozák, L.: Pámatnica (1942-1992) Päťdesiat rokov slovenskej evanjelickej a.v. cirkvi sv. Pavla v Toronte, Toronto 1992, s. 26-27

⁶¹ Nacisté zasahovali proti církvi na českém území zejména proto, že se stavěla proti okupaci. Několik kněží bylo zapojeno přímo v odboji, jiní povzbuzovali farníky nedělními kázáními. Ve fašizujícím Slovensku byla situace rozdílnější.

Organizační struktura

Základní jednotkou organizační struktury Luterské evangelické církve a.v. je farní sbor, jehož hlavním orgánem je sborové shromáždění. Každá farnost má svého vlastního faráře. Seniorát je označení sdružení několika farních sborů. Celá církev je označována jako povšechný sbor, jehož nejvyšší shromáždění se nazývá Synod. Hlavou církve je biskup, který je volen do funkce na šest let Církevní radou.

4 SLOVENSKÁ EVANGELICKÁ A.V. CÍRKEV SV. PAVLA V TORONTU

Historie farnosti

POČÁTKY SLOVENSKÝCH EVANGELÍKŮ V TORONTU

Misijní činnost slovenských luteránů se do Kanady šířila ze Spojených států amerických, kde byla založena Slovenská evangelická luteránská synoda již roku 1902. Vysílala do Kanady své misijní faráře, za jejichž pomoci roku 1929 založili krajané církevní sbor v Montrealu. Od třicátých let také dochází ke sdružování československých protestantů v oblasti Toronta, kam jednou měsíčně dojížděl farář montrealského sboru.

Roku 1940 byl do Toronta vyslán ze Spojených států farář Ján Horárik, který napomohl krajanům při založení vlastního sboru, ke kterému došlo 1. ledna 1942. Nesl název církev Sv. Jana Křtitele. V prvních letech farnost čítala okolo čtyřiceti členů.⁶²

ROZŠÍŘENÍ SBORU PO ROCE 1948, CÍRKEV SV. PAVLA

Po únorových událostech v Československu roku 1948 přišlo mnoho nových krajanů a sbor se výrazně rozrostl.

„Na rozdiel od prvej, chlebovej generácie vystaľovalcov z rokov dvadsiatych a tridsiatych, boli medzi nimi učené ľudia, podnikatelia, remeselníci, školená mládež. Niektorí sa zapojili do práce v evanjelickej zbere.“⁶³

Farníci začali uvažovat o koupi nového kostela, protože doposud se scházeli jen v pronajaté kapliče. Aby si mohli dovolit vlastnictví kostela, musel se sbor podle zákona nejprve zaregistrovat jako korporace. Jelikož v Torontu už jeden sbor St. John the Baptist existoval, rozhodli se pro přejmenování na církev Sv. Pavla (St. Paul's Lutheran Church).

Na mimořádném konventu 6. září 1950 se rozhodlo o zakoupení prvního kostela na Swanwick Avenue. Budova byla značně poničená a zchátralá, a proto si žádala mnoho oprav. Svému účelu sloužila až do roku 1960. Ke konci padesátých let začala klesat návštěvnost na

⁶² Kozák, L.: Pámatnica (1942-1992) Päťdesiat rokov slovenskej evanjelickej a.v. cirkvi sv. Pavla v Toronte, Toronto 1992, s. 35

⁶³ Tamtéž, s. 37

nedělních bohoslužbách, protože kostel ve východní části Toronta nebyl pro většinu lidí dobře dostupný. Roku 1959 sbor opustil farář Horárik, který se natrvalo se svou rodinou odstěhoval zpět do Spojených států.⁶⁴

V NOVÉM KOSTELE NA CLINTON STREET

V únoru 1960 sbor rozhodl o přestěhování prostor do centra na Clinton Street. Znamenalo to těžké finanční břemeno, ale za pomoci farníků a výtěžků ze sbírek bylo vše úspěšně zrealizováno. V této době rozhodl předseda Synody, že vyšle do torontského sboru nového faráře. Stal se jím mladý Slovák Pavel Jamnický, který ve sboru působil od září roku 1960. Za jeho působení došlo k rozvinutí farního života a dalších aktivit. Scházeli se na biblické hodiny, fungovala nedělní škola pro nejmenší, ženský kroužek se staral o čistotu kostela. Také byl založen kroužek pro mládež – Luterova liga. Rev. Jamnický odešel od sboru na podzim roku 1964, s povoláním působit jako misijní farář v Argentině.

Třetím farářem v torontském sboru byl Daniel Jurkovič. Došlo ke splacení hypotéky a sbor si mohl dovolit zakoupit faru. I přes tento ekonomický růst církevní práce ochabovala a návštěvnost poklesla. Roku 1968 došlo ve sboru k neshodám kvůli reakcím na srpnové události v Československu. Proto také roku 1971 Rev. Jurkovič ze sboru odešel.⁶⁵

PŘÍCHOD KRAJANŮ PO ROCE 1968, KOSTEL NA DAVENPORT ROAD

„V tom 68. roku sem prichádzali ľudia, ktorí tlačili určitú predstavu možnosti reštaurovania socializmu a vyleštění pomocou nejakej kozmetickéj úpravy komunistických ideálov. Ale vieme zásadne, že komunizmus a socializmus vo svojej podstate sa vylepšiť nedajú.“⁶⁶

Faráře Jurkoviče nahradil Rev. Dušan Tóth, který ve farnosti Sv. Pavla působil celých devatenáct let. V prosinci 1972 se naskytla příležitost nového přemístění sboru do prostor původně německého evangelického kostela, který byl nyní na prodej. Stávající budova byla novější a o mnoho prostornější, pod ním byla hala a stál při něm i farní dům.

Mladý a dynamický farář povzbuzoval celý sbor ještě k větší činnosti. Vedle ženského kroužku, který aktivně pracoval, byl založen také mužský kroužek. Farníci se aktivně podíleli

⁶⁴ Kozák, L.: Pámatnica (1942-1992) Päťdesiat rokov slovenskej evanjelickej a.v. cirkvi sv. Pavla v Toronte, Toronto 1992, s. 37-39

⁶⁵ Tamtéž, s. 40-41

⁶⁶ Rozhovor s Rev. Ladislavem Kozákem, Toronto 2009

na rekonstrukci kostela a dalších četných úpravách. Kulturních chvílí si užívali při vystoupeních pěveckého sboru a divadelního kroužku. Všichni se těšili radosti z nového kostela, který si chtěli ponechat, ačkoliv se jim nabízeli jiní zájemci o jeho koupi.

Rev. Dušan Tóth na podzim roku 1990 podal rezignaci z úřadu sborového faráře, a tak byl sbor déle než rok bez farářského vedení.

PŘÍCHOD REV. LADISLAVA KOZÁKA – SOUČASNÉHO FARÁŘE

Ke konci roku 1990 byl na Slovensku zveřejněn konkurz na faráře do torontského sboru. Nejvíce bodů v řízení získala Rev. Marta Klátiková, která ale na poslední chvíli změnila své rozhodnutí a zůstala na Slovensku. Proto byla nakonec funkce udělena druhému uchazeči Rev. Ladislavu Kozákovi.

Následujícího roku sbor velkolepě oslavil padesáté výročí jeho založení.

Dnešní situace

Nyní ve sboru již osmnáctým rokem působí slovenský farář Ladislav Kozák. Vystudoval v Československu Slovenskou evangelickou bohosloveckou fakultu. Po studiích zůstal na fakultě jako asistent a duchovní správce – kaplan v Bratislavě. Později působil jako farář v nedalekém městečku Sládkovičove, dokud mu nebylo zabráněno v činnosti pro politickou nepřízeň. Návrat do práce mu umožnila až změna režimu. Nesouhlasil však s tendencemi, které směřovaly k rozdělení státu na Slovenskou a Českou republiku. Z tohoto důvodu uvítal nabídku slovenské evangelické církve sv. Pavla v Torontu, kam přijel se svou rodinou v listopadu roku 1991. V únoru složil před komisí Missourské synody kolokviální zkoušky a 26. května 1992 se stal farářem u slovenského torontského sboru.

„Situácia sa v kostole dramaticky nezmenila. Tolko ľudí, koľko ich bolo, keď som prišiel, tak toľko ich zostava aj teraz. Napriek tomu, že mnohí ľudia zomreli.“⁶⁷

Nedělní bohoslužby navštěvují nejen Slováci ale i Češi.

„Nerozlišujem Čechov a Slovákov. Zaznamenávam len ľudí, ktorí sú hodný, poriadny a dobrý, ktorých mám rád, a takých ľudí, ktorí sú proti mne i voči ostatným národom, čo tu sú.“⁶⁸

⁶⁷ Rozhovor s Rev. Ladislavem Kozákem, Toronto 2009

Sbor je velmi činný a snaží se pořádat akce, které by oslovily zejména mládež. Pravidelně vydávají svůj bulletin, kde informují o událostech v církvi. Často jsou také na programu akce pro děti – náboženské besídky a další činnosti pro nejmenší. Každoročně se tradičně realizuje československý vánoční bazar, při kterém se koná velkolepá hostina pro všechny farníky. Pro kulturní zpříjemnění slouží například recitační pásma.

⁶⁸ Rozhovor s Rev. Ladislavem Kozákem, Toronto 2009

5 BAPTISTICKÁ CÍRKEV

Vznik a historie

Kořeny baptistické církve sahají až do 16. století, kdy docházelo ke kritice středověké římsko-katolické církve. Reformní kazatelé jako Hus, Kalvín, Luther nebo Zwingli požadovali její nápravu a odloučení od státu. První baptistický sbor byl založen roku 1608 Angličanem Johnem Smythem v holandském Amsterdamu. Tento sbor byl složený z anglických uprchlíků, kteří odešli hledat náboženskou svobodu. Další baptistická společenství byla zakládána v Anglii, a poté se začala šířit do celé Evropy.

V českých zemích byly evangelické církve pronásledovány už od svých počátků. Roku 1620, po porážce protestantských vojsk v bitvě na Bílé Hoře, skončilo období náboženské svobody a v zemi se k moci dostal katolicky smýšlející rod Habsburků. Protestanti měli dvě možnosti - přidat se k římsko-katolické církvi nebo emigrovat. Proto se od tohoto roku začínají baptisté stěhovat do Ameriky, kde se stali velmi silnou církví.

Přesto někteří evangelíci svou vlast neopustili a zůstali zde až do roku 1648. Po ukončení třicetileté války byli však i oni nuceni odejít do exilu. Mnoho přímých potomků těchto exulantů se usadilo v ruské Volyni⁶⁹. Od dvacátých let 20. století se začali stěhovat zpět do Československa. Nicméně později kvůli hrozbě války, nacistickému režimu či komunistické ideologie většinou emigrovali USA, Kanady, a dalších částí světa. Početná skupina členů dnešního Československého baptistického sboru v Torontu, tvořící jeho základ, patří mezi potomky volyňských emigrantů.

Nauka

Baptistům se přezdívá „novokřtění“, podle jejich způsobu, kterým přijímají křest. Do dnešní doby křtí jen dospělé lidi úplným ponořením do vody. Jsou totiž přesvědčeni, že víra a obrácení musí křtu předcházet. Jedná se o evangelickou církev, jejíž nauka se opírá o Bibli,

⁶⁹ Volyň se dnes nachází na území dnešní Ukrajiny. V letech 1868-1880 odešlo z Rakouska-Uherska do této oblasti, která v té době náležela carskému Rusku, téměř 23 tisíc Čechů. Car Alexandr II. je do své země lákal za účelem zalidnit neobydlené oblasti, a proto jim nabízel rozsáhlé parcely půdy za velmi nízkou cenu. Také jim sliboval svobodu náboženského vyznání. Češi zde vybudovali své vlastní školy, kostely a divadla. Udržovali ve svých rodinách mateřský jazyk a českou kulturu. Většina volyňských Čechů se vrátila po druhé světové válce zpět do Československa, kde byli po roce 1948 komunisty perzekuováni.

především část Nového zákona. Vyznávají Ježíše Krista a jeho narození z Marie Panny, Svatou Trojici, jednu všeobecnou církev, do které patří všichni lidé, kteří přijímají Ježíše za svého Vykupitele. Slaví sv. Večeři Páně⁷⁰, věří v druhý příchod Pána Ježíše, ve vzkříšení a poslední soud. V neděli navštěvují jednodušší civilní bohoslužby. Na rozdíl od katolíků neuznávají svátosti⁷¹, svaté a nevěří v očistec.

Organizační struktura

Baptisté mají zvláštní organizační strukturu. Nepatří do ní kněží, faráři ani biskupové. Každý sbor představuje samostatnou jednotku, která rozhoduje o tom, koho povolá za kazatele. Ten stojí v čele sboru a vede nedělní bohoslužby. Kazatelům se neuděluje svěcení, ale musí být před nástupem do své funkce ordinováni⁷². Nežijí v celibátu a společně se svými rodinami se podílí na aktivním životě církve.

Jednotlivé sbory jsou zapojeny do asociace, ty potom do konvence a konvence do Světové baptistické aliance. Dnes jsou jejich sbory rozšířeny po celém světě.

⁷⁰ Přijímají při ní pod obojí.

⁷¹ Křty a sv. Večeře vnímají jen jako významné akty.

⁷² Ordinace je významný akt, při kterém duchovní přijímá odpovědnost a pravomoci pro výkon kazatele.

6 ČESKOSLOVENSKÝ BAPTISTICKÝ SBOR V TORONTU

Historie sboru

ZALOŽENÍ A POČÁTKY

Československý baptistický sbor v Torontu byl oficiálně založen v úterý 17. února 1942, ve sborovém domě Polského baptistického sboru na Richmond Street. Této události však předcházelo mnohaleté snažení. První zmínky o misijní činnosti mezi krajany v oblasti Toronta pochází již z roku 1929. O vznik nového československého baptistického sboru se zasloužili především George Fabok s rodinou a Frank Dojáček. První setkání se konala v budově polských baptistů na Richmond Street, fungování obou sborů na jedné půdě však trvalo velmi krátce. Ontarijská baptistická konvence vyšla Čechoslovákům vstříc a poskytla jim prostory kostela na Beverly Street, kde se shromáždění scházelo až do roku 1952. Probíhaly tam bohoslužby kanadského sboru, maďarského, estonského a nově i československého. V kostele byly tři shromažďovací místnosti, které umožnily soužití všech sborů dohromady. I přes malou návštěvnost (okolo 20 lidí) začalo společenství uvažovat o povolání kazatele. Jako první se jím stal v létě roku 1944 Josef Zajíček.⁷³

S PŘÍCHODEM EMIGRAČNÍ VLNY PO ROCE 1948

Roku 1949 nahradil ve funkci kazatele Josefa Zajíčka Jaroslav Knox Zeman, za jehož působení došlo k převzetí budovy anglického kostela na Rhodes Avenue. Na památku Betlémské kaple byl nazván Betlémským kostelem, otevření proběhlo na podzim roku 1952. Při této příležitosti byl vydán pamětní list, který nám přibližuje situaci ve sboru:

Po změně režimu v Československu v únoru 1948 nastalo nové období čs. emigrace do Kanady. (...) Toronto se stalo neoficiálním střediskem kanadských Čechoslováků. Vycházejí zde jedny československé a dvoje slovenské noviny. Je zde slovenská a česká římsko-katolická farnost a slovenský luterský kostel.

Československý baptistický sbor je jediným „československým“ protestantským střediskem v Torontě. Při bohoslužbách tu znějí křesťanské písně české i slovenské, za kazatelnou se čas od času střídají kazatelé čeští i slovenští. V řadách členů sboru i mezi

⁷³ Šolc, M.: Pamětní kniha k padesátému výročí založení torontského sboru, Toronto 1992, s. 5

pravidelnými nedělními posluchači jsou zastoupeny téměř všechny náboženské skupiny, od bývalých příslušníků církve římsko-katolické, československé a českobratrské evangelické k luteránům, baptistům, kongregačním (Jednota bratrská), metodistům a těm, kteří kdysi v ČSR vyrůstali „bez vyznání“.

Jedním z nejdůležitějších úseků torontské misijní práce je sociální pomoc novým emigrantům. Přes mnohé případy nevděčnosti torontští bratři otevírají své domovy na pomoc všem čs. emigrantům. Kdykoliv přijede nový transport přistěhovalců do tábora Ajax u Toronta, vypraví se kazatel spolu se skupinou mládeže přivítat tyto čs. „novokanadany“, poradit a pomoci jim v nové zemi (...).

Z malé skupiny bratří a sester, kteří se sešli k prvnímu shromáždění 17. února 1942, vyrostl během deseti let sbor s osmdesáti pěti řádnými členy a několika desítkami přátel, kteří navštěvují pravidelně shromáždění a podporují plně práci sboru, i když nejsou členy.⁷⁴

Z této zprávy vyplývá, že Čechoslováci navštěvující baptistický sbor, byli sjednoceni v tomto neobvyklém společenství, kde se podařilo odstranit národnostní, politické i církevní bariéry. Hlavními jednotivými prvky byly jednak těžké životní události, opuštění vlasti a začátky v nové zemi, ale navíc i víra ve společného Boha.

Roku 1955 se kazatelem stal Józsa Novák, který ve sboru sloužil až do roku 1978. V tomto období došlo ke zvýšení účasti na nedělních setkáních. Sbor byl velmi aktivní, pořádali se letní biblické školy pro děti, nedělní vyučování, duchovní chvílky v rozhlase v rámci krajanského vysílání a později duchovní program na rozhlasové stanici CHWO. Nový kazatel přispíval svými články do periodik: Nový Domov, Naše hlasy, Slavná naděje, Husův lid, Hospodář, etc.

Kostel však nebyl dobře dostupný pro většinu rodin, které sbor navštěvovali, a tak se začalo uvažovat o přestěhování prostor do západní části Toronta. K uskutečnění plánu došlo listopadu roku 1960, kdy se sbor přesunul ke kanadské kongregaci do Parkdale Baptist Church na Queen Street West s plánem, že v budoucnu možná dojde ke sloučení. V šedesátých letech došlo ke spojení mládeže obou sborů a vznikla velmi početná skupina mladých lidí, kteří byli plni nadšení pro šíření víry. Pravidelně se scházeli a navštěvovali největší torontský park High Park, kde zpívali a rozdávali křesťanské traktáty.⁷⁵

⁷⁴ Šolc, M.: Pamětní kniha k padesátému výročí založení torontského sboru, Toronto 1992, s. 7

⁷⁵ Tamtéž, s. 8-9

NOVÍ EMIGRANTI PO ROCE 1968

„Byli vychováni za komunismu, poněvadž to byla mládež, která přišla. Byli bez vyznání, vůbec nevěděli, kdo je skutečně Ježíš.“⁷⁶

Původní plán, který zamýšlel sloučení československé a kanadské kongregace, se změnil po událostech v srpnu roku 1968. S invazí vojsk rudé armády do Československa je spojena další emigrační vlna, kdy do Kanady přišlo na tisíce nových emigrantů. Sbor cítil potřebu pomoci svým krajanům, a tak k uskutečnění prvotních záměrů nedošlo a československý sbor nadále zůstal kázat v mateřském jazyce. Společně s dalšími krajany z českých a slovenských církví a spolků organizovali charitativní sbírky na jejich podporu.⁷⁷

“In the newsletter of the Toronto Association of Baptist churches I made an appeal for clothing and furniture. I visited many churches, sometimes taking some of the refugees with me to make personal appeals. (...) The people from our Baptist churches were generous. They gave us beds, couches, bicycles, even sewing machines and televisions. (...)

The result of our hard work and witness was that many of those people started to attend our Sunday services. Many had not attended church before; they were brought up under a Communist system that taught them an atheistic philosophy. So when they began attending our services, they did it more for social reasons than to worship the Lord. Yet after a period of hearing my sermons, Bible, studies and hymns, they started to ask questions about Jesus and the Bible.“⁷⁸

Roku 1976 se sbor opět přemístil do nového kostela na Annette Street. Tato budova se tak stala již pátým působištěm československé kongregace, kde se při nedělních bohoslužbách

⁷⁶ Rozhovor s Józou Novákem, Toronto 2009

⁷⁷ Novak, J.: Just an Ordinary Joe, Toronto 2000, s. 127-128

⁷⁸ Novak, J.: Just an Ordinary Joe, Toronto 2000, s. 129

„Do bulletinu Torontské asociace baptistických církví jsem napsal inzerát na oblečení a nábytek. Navštívil jsem mnoho kostelů, někdy jsem bral s sebou pár emigrantů, a žádal osobně. (...) Lidé z naší baptistické církve byli velmi štědrí. Dávali nám postele, židle, gauče, kola, dokonce i šicí stroje a televize. (...)

Výsledkem této těžké práce bylo, že hodně těchto lidí začalo navštěvovat naše nedělní bohoslužby. Mnoho z nich v kostele před tím nikdy nebylo; byli vychováni komunistickým systémem, který je učil ateismu. Takže když začali navštěvovat naše bohoslužby, dělali to spíše ze sociálního důvodu, než kvůli uctívání Pána. Nicméně po čase, kdy poslouchali má kázání, studium Písma a náboženské písně, začali se ptát na Ježíše a Bibli.“

dodnes schází. Baptistická konvence Čechoslovákům nabídla zdarma užívání těchto prostor, bylo však nutné provést rozsáhlejší rekonstrukce, protože kostel v této době bez vlastníka chátral.

Po odchodu Józý Nováka roku 1978 se ve funkci kazatele vystřídalo ještě mnoho dalších. Dr. Josef Šolc, který přišel z Československa roku 1968, protože mu zde nebylo umožněno studium teologie. Poté byl sbor téměř rok bez kazatele pod vedením Josefa Hynka. Miloš Šolc starší nastoupil do funkce krátce po svém příchodu do Toronta, již v Československu kázal v několika baptistických sborech, než mu státní orgány odepřeli souhlas k vykonávání činnosti. Po něm roku 1980 místo převzal jeho syn Miloš Šolc mladší. V osmdesátých letech začala být problémem jazyková bariéra, utvořila se totiž skupina, která preferovala angličtinu. V lednu 1987 se proto odtrhla a vznikla samostatná anglicky mluvící misijní skupina pod názvem „Annette Baptist Church“.⁷⁹

Dnešní situace ve sboru

Sbor spadá pod Československou baptistickou konvenci Spojených států a Kanady.⁸⁰ Jednou za dva měsíce pravidelně vydává dvojjazyčné periodikum Glorious Hope (Slavná naděje).

V současnosti stojí v čele sboru slovenský kazatel Ján Banko. Na nedělních kázáních jsou zastoupeni Češi i Slováci. Aktivní zájemci se scházejí po rodinách na biblické hodiny.

⁷⁹ Šolc, M.: Pamětní kniha k padesátému výročí založení torontského sboru, Toronto 1992, s. 14-15

⁸⁰ **Convention Mission Statement** – *The Czechoslovak Baptist Convention of USA and Canada exists 1) to assist in extending the gospel of our Lord Jesus Christ in lands of central and eastern Europe, particularly the Czech and Slovak Republics; 2) to support the work of Baptists and other evangelical churches in North America that ministr to person sof Czech and Slovak descent, and 3) to provide a Christian context for worship, fellowship, teaching, and appreciation of heritage among those in the United States and Canada who bear interest in the nationalities we represent.*

Misijní poslání konvence – *Československá baptistická konvence Spojených států a Kanady byla ustanovena za účelem: 1) napomáhat v šíření evangelia našeho Pána Ježíše Krista v zemích střední a východní Evropy, zvláště v České a Slovenské republice; 2) podporovat práci baptistů a jiných evangelických církví v Severní Americe, které slouží českým a slovenským potomkům; 3) předložit formu bohoslužby, obecnství a učení, vážit si dědictví těch, ve Spojených státech a v Kanadě, kterým leží na srdci národy, které reprezentujeme.*

In: *Glorius Hope* (Slavná naděje), č. 6, roč. 33/2007

7 VÝZNAM EXILOVÝCH CÍRKVÍ

Československý katolický exil byl na nejrůznějších místech Evropy i mimo ni. Nejvýznamnější centrum existovalo v Římě, kde vznikla na počátku padesátých let Křesťanská akademie Řím.⁸¹ Později zde roku 1965 český kardinál Josef Beran založil české náboženské středisko Velehrad. Velmi důležitou roli však hrály i jednotlivé farnosti rozmístěné po celém světě.

Jednotlivé sbory se snažily neztrácet kontakt se svou vlastí a sloužit jí, co bylo v jejich silách. Jednalo se o různé mediální aktivity v zahraničním rozhlasovém vysílání (Hlas Ameriky, Rádio Svobodná Evropa, vatikánský rozhlas), informace či finanční pomoc vytěženou ze sbírek. Důležitá jsou díla autorů, kteří psali v exilu a jejichž knihy se dostávali do Československa ilegální cestou.⁸²

Funkcí jednotlivých farních sborů nebylo jen šíření božího slova, ale také sdružování krajanů a podpora v udržování české kultury a mateřského jazyka. Samotné začátky farních sborů byly velmi náročné, často spojené s velkými dluhy. Společným úsilím se však podařilo dosáhnout úspěchu a vybudovat si potřebné zázemí. Farnosti, které již měly zajištěny své základní potřeby, se snažily přispívat svou organizovanou pomocí dalším nově přichozím emigrantům a zapojovat je do své komunity.

Mnoho křesťanů pojalo exil jako příležitost k šíření misijní činnosti.

⁸¹ Byla založena jako studijní a ediční ústav Cyrilometodějské ligy, založené o rok dříve v Londýně. Cílem Cyrilometodějské ligy je duchovní péče o uprchlé krajany.

⁸² Balík, S., Hanuš, J.: Katolická církev v Československu 1945-1989, Brno 2007, s. 294

ZÁVĚR

Politická situace v Československu po roce 1948 zásadně ovlivnila postavení a význam církve v naší společnosti nejen v následujících čtyřiceti letech vlády komunistického režimu, ale její následky se projevují až do současnosti. Nedostatek kněží a řeholníků, nevyřešený majetek mezi církví a státem, duchovní hodnoty společnosti, malý podíl věřícího obyvatelstva a celkově negativní pohled na církev jako organizaci a její působení.

Církev v exilu měla pro krajany velký význam. Umožňovala duchovní podporu, která byla důležitá pro překonání prvních náročných let v nové zemi. Sdružovala české emigranty a svými aktivitami podporovala udržování mateřského jazyka a kultury prostřednictvím pravidelných bohoslužeb v českém či slovenském jazyce, zakládáním českých škol, zájmových kroužků, pořádáním kulturních akcí, vydáváním časopisů a knih atd.

Kromě jejího působení v exilu měla význam i pro věřící v Československu – mediální vysílání, vydávání duchovní literatury, zachování kontinuity české náboženské tradice, finanční podpora a další.

Při návštěvě Toronta jsem navštívila tři farnosti, ve kterých se sdružují čeští a slovenští věřící – Katolická farnost svatého Václava, Československý baptistický sbor, Evangelická a.v. farnost svatého Pavla. Jednotlivé farnosti nezdůrazňují vzájemné rozdíly ve druhu vyznání, ale snaží se hledat spojující prvky v křesťanské víře. Spolupracují na rozvoji duchovního života Čechoslováků v Torontu a vzájemně se podporují.

Velmi mě obohatila setkání se všemi krajany, které jsem měla možnost poznat při návštěvě Toronta. Překvapila mě především jejich otevřenost, ochota, pohostinnost a nadšení s námi spolupracovat. Vyzařovala z nich skutečná radost, že se na ně ve staré vlasti nezapomnělo a alespoň na chvíli po dobu našeho pobytu se stali středem zájmu nás zástupců mladé české generace. Po delší době to pro ně byla opět příležitost ke komunikaci se svou rodnou zemí.

V Kanadě jsem také poprvé plně pochopila význam slova opravdového „vlastenectví“, které je v našich krajanech stále hluboce zakořeněno. Při vyprávění pohnutých životních osudů krajanů jsem si uvědomila, jak málo se u nás ví o těchto „neviditelných obětech“. Jsou to skuteční „hrdinové“, které dnešní česká společnost postrádá.

Myslím, že vztahy s krajany by se měly udržovat trvale ať už v rovině čistě osobní a přátelské nebo na úrovni mezistátní. Dále je potřeba najít způsob, kterým by se mladí lidé u nás dozvěděli více o tomto období v naší historii.

8 LITERATURA A PRAMENY

Literatura

- Balík, S., Hanuš, J.: Katolická církev v Československu 1945-1989, Brno 2007
- Cuhra, J.: KSČ, stát a římskokatolická církev (1948-1989). In: *Soudobé dějiny*, č. 2-3, roč. 8, 2001
- Hanuš, J.: Tradice českého katolicismu ve 20. století, Brno 2005
- Kadlec, J.: Dějiny katolické církve I. - III., Olomouc 1993
- Kontrová, Soudek, Švorčík: Farnost sv. Václava 1951-2001, Toronto 2001
- Kozák, L.: Pámatnica (1942-1992) Päťdesiat rokov slovenskej evanjelickej a.v. cirkvi sv. Pavla v Toronte, Toronto 1992
- Ladwigová, K.: Svatováclavská farnost v Torontu slavila. In: *Katolický týdeník*, č. 44/2004
- Novak, J.: Just an Ordinary Joe, Toronto 2000
- Stalmach, J: Stavba kostela sv. Václava. In: *Nový domov* č. 40, roč. XIV/1963
- Šolc, M.: Pamětní kniha k padesátému výročí založení torontského sboru, Toronto 1992
- Vlček, V.: Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004
- Waldauf, J.: Oslavy 40. výročí posvěcení kostela sv. Václava v Torontu 2004, Toronto 2004

Internet

- <http://www.katolik.ca>

9 PODĚKOVÁNÍ

- Dagmar Štaflové
- Elišce Crhákové
- Ivovi Syptákovi
- Jakubu Hodboďovi
- Jánu Bankovi
- Janu Gollovi
- Josefu Čermákovi
- Józovi Novákovi
- Ladislavu Kozákovi
- Liboru Švorčíkovi
- Lumíru Salivarovi
- Marii Trchalové
- Mili Syptákové
- Miloši Jankovi
- Mirku Janečkovi
- Radmile Locherové

a dalším...